

Učiteljski Tovariš

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: „Frazerji!“ — Naš advancement. — Organizacija učiteljstva. — Učitelj in duhovnik. — Može li učitelj ostati u šolski sobi i za vrijeme pouka u vjeronauka? — Učiteljski pravnik. — Rešetar: Zmes. — Kritički glasovi. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb.

„Frazerji!“

Ljudje, ki se zbirajo okolo „Slovenca“, so vsemogočni gospodje. Možno jim je napraviti iz Pavlov Savle, iz poštenjaka nepoštenjaka, iz poštenega slovenskega učiteljstva brezverce, ki mečejo nedolžnim otrokom iz srca vero in iz šole Boga!

Ni še dolgo temu, kar smo bili liberalci in ateisti, a dne 25. prosinca l. 1900 po Kristusovem rojstvu nas je degradiral pravični „Slovenec“ in nas krstil za — frazerje! Klanjamo se tej oblasti mogočnosti in globoko spoštovanje gojimo do tega krasnega slovenskega dnevnika, a še večje do gospodov, ki ga pišejo — klanjamo se v vsi učiteljski ponižnosti in pohlevnosti!

Takih duhov, ki so vzeli v zakup vso modrost, vso oblast na zemlji, vse misli in vso pravičnost, ni pod solncem!

Mi smo kot črvi, ki se vijemo v solnčnem prahu!

V zadnjem svojem listu smo govorili odkrito besedo o škofovem pismu, v katerem razvija svoje misli o naši ljudski šoli, v katerem pravi brez ovinkov, da hoče biti vrhovni poglavar ne le ljubljanske škofije, temveč tudi našega učiteljstva in šolstva.

In to jezi to gospodo! Jezi jo, da se drzne slovenski učiteljski list kritikovati škofa, ko je bila do zadnjih let lepa navada, da se ni upal slovenski učitelj niti z mezinem geniti, če mu je stopila pred obličje posvečena oseba kakega bojevitiga gospoda kaplana. Danes pa govori „Učiteljski Tovariš“ tako brezobzirno s samim presvetlim knezoškofom ljubljanskim in nič se ne boji in nič več ga ne prešinja duh pohlevnosti in potrpežljivosti, ko pada po njem bič velikega gospoda!

Naš dotični članek je ponatisnil tudi „Slovenski Narod“, za kar smo mu od srca hvaležni. Tako je prišla naša beseda v najširšo javnost, iz katere so nam došli glasovi, da smo pisali resnico, da je torej vse res tako, kakor smo pisali. Tudi sami smo govorili s tem in z onim o zadnjem škofovem pismu, in vsak nam je dejal, da si je zaželel naš cerkveni vladika gospodstva nad šolo in učiteljstvom, ki misli danes s svojo glavo, ravna po svoji pameti in se ogreva za tako ljudsko šolo, kakršno nam je dal novi šolski zakon. Ko bi ponatisnil tudi „Slovenec“ naš članek, bi pretežna večina njegovih bralcev pritrdjala — morda ne z besedo, pa vsaj v mislih — temu, kar smo pisali odkritosrčno, braneči svoj stan in naše ljudsko šolstvo.

Vox populi . . .

Poznamo ljubljanskega kneza in škofa dr. Antona Bonaventuro Jegliča. Dober mož je, ki je poln srca. A premalo je samostojen. Vodi ga tisti, ki so dan na dan okolo njega, in morda ne govorimo neresnice, če trdimo, da ga je zavedla baš ta nesrečna okolica tudi do tega, da je poslal med svet omenjeni in od nas po zasluženju kritikovani svoj list.

Pa bodisi temu tako ali drugače — kocka je padla na obeh straneh! Če ima pravico govoriti ljubljanski knezoškof o ljudskem šolstvu in učiteljstvu, ima gotovo pravico govoriti o istem predmetu oni faktor, ki je življenje ljudski šoli — to je naše učiteljstvo — in dvakrat gotovo je, da ima največjo pravico o nas in o šoli govoriti naš prijatelj „Slovenec“, ki prav z otroško in otročjo radovednostjo vtika svoj nos povsod, iztika in voha in obsoja in natolcuje, kakor bi bil kak državni pravdnik vesoljnega človeštva in generalni nadinspektor učiteljstva in šolstva — zlasti slovenskega!

Ne bomo se trudili, da bi dokazali „Slovencu“, da niso fraze to, kar smo pisali. Tako delo bi bilo brezplodno, in škoda bi bilo časa. Ljudem, ki godejo venomer svojo hripavo pesem o liberalstvu, a ki tega liberalstva ne morejo dokazati, najsi se trudijo na vse kriplje, najsi zato potroše še toliko zlatega časa, ni moči izpričati, da „liberalni“ učitelji prav tako vestno in natančno izpolnujemo svoje dolžnosti — če ne še bolj! — kot oni, ki so se vdali klerikalizmu, da se nismo pri vzgoji in pouku niti za las pregrešili proti veri, katero slabi med našim ljudstvom brezprimerno lahkomišljeno početje naših klerikalcev, a katero mi spričo globokega svojega prepričanja krepimo in množimo v otroških srocih.

Ako so fraze besede, ki smo jih zapisali v zadnjem članku na strani 25. v drugi koloni od 24. vrste dalje in na strani 26. v drugi koloni od 20. vrste naprej, potem so tudi fraze besede, ki jih je kadarkoli zapisal katerikoli škof v kakršnemkoli svojem pastirskem pismu! Povedali smo le, kaj mislimo in kako idealnosveto mislimo o ljudskem šolstvu in o svojem poklicu. Tiste besede nam je narekovalo najglobočje prepričanje, ki ga gojimo o šolstvu, in katerega nam ne more vzeti sto obrekljivih in denuncijantskih člankov in tisoč umazanonesramnih listkov požnega kanonika „Slovenca“.

„Slovenec“ priznava, „da ne bi v okviru državnega šolskega zakona ne bila mogoča krščanska vzgoja. Ne,

mogoča je, a nobenega jamstva ni! In le to jamstvo zahteva katoliška cerkev in zahteva ljubljanski škof! Jamstvo krščanske vzgoje pa more dati le katoliška cerkev, ki neodvisna od vedno se menjajočih mnenj in teženj brani stanovitno isto resnico in pravico!

To se pravi z drugimi besedami: Ljubljanski škof hoče imeti nad šolo in učiteljstvom vso oblast, on hoče, da bi mu bila vedno odprta vrata v naše učilnice, da bi vedno gledal na prste učiteljstvu, da bi tisti, kateri so mu najbolj prirasli k srcu, bili naši tožniki in sodniki, da bi si tolmačili naše delovanje še bolj po svoje, nego si ga sedaj, ko le iz dalje gledajo v naše šolske sobe, da se bi tisti, ki je zapal nemilosti gospodov „Slovenčevcev“, hipoma potisnil na cesto!

Stvar je taka: Uspehi ljudske šole so vidni in ne-utajljivi. Odkar imamo novo ljudsko šolstvo, je naš narod mnogo napredoval v vsakem oziru. Rad bere, rad se uči; mnogo bere in se mnogo uči. Dokaz temu je družba sv. Mohorja! To je storilo „liberalno“ učiteljstvo. Tu nam torej ne morejo do živga. A če bi jim bili v oblasti, bi nam, ki kažemo izven šole svojo liberalnost v pravem pomenu te besede, ki hočemo svobode in blaginje sebi in svojcem, ki se družimo z onimi, kateri so za napredek, a ki smo nasprotniki onim, kateri hočejo vse samo zase, kmalu zavili vrat, in naš stan bi polagoma izginil, in samostanske šole bi se ščepirile tod, koder gospoduje danes moderna ljudska šola!

In kdo nam more zameriti, da se bojujemo za svoj obstanek? Kdo se nam upa šteti v smrtni greh to, ker hočemo biti absolutni vladarji v tem, kar je našega? Saj ne pripoznava tudi cerkev nikogar razen svojih služabnikov višjega v tem, kar je njenega? —

Same lažnjive tirade! Pojdite, pojdite s samimi besedami! Dokazite! Ali klerikalci znajo samo obrekovati, ko pa se človek brani in bojuje proti njim, zaženo krik, da smo brezverci in ateisti in od zdaj naprej tudi frazerji! Poslednji naziv jim vračamo s primernim spoštovanjem!

In še to rečemo, da se bo zadnje grozno prorokovanje „Slovenčevo“, ki nam obeta žalostno bodočnost in bridko maščevanje demokratiške dobe, ki bo nemara nastopila, toliko uresničilo, kakor se bodo uresničile sanje onih ljudi, ki menijo, da uživajo v objemu klerikalizma svobodne čase.

Ljudstvo nas ceni in je z nami, ker smo mi zanje. Mi mu hočemo prižgati luč vede in omike, a skrbno mu čuvamo dve dragoceni svetinji: ljubezen do materine besede in do Boga! A ne čuvamo jih samo, nego mi jih branimo in jih bomo branili do zadnje kaplje krvi!

Taki smo.

K sklepu še pristavljamo, da smo dobili ob branju tega „Slovenčevega“ članka prepričanje, da vlada v krogih, ki se sučejo okolo gospodov v njegovi redakciji, ona prezirljivost, ona neoznačljiva ošabnost, s katero gledajo naši krščanski prijatelji na nas uboge učiteljske pare. S tako aristokratskoponosnim in zaničljivim akcentom so namreč pisane one — fraze!

Dandanes si domišlja vsako človeče izmed klerikalne stranke, da sme, če nima drugega dela, pobrati kamen in ga zagnati v ljudsko šolo in svobomiselnost naše učiteljstvo. Pa počasi, počasi! Danes smo ljudje, ki živimo in ki imamo voljo in pogum. Pogum imamo in bojujemo se s poštenimi sredstvi, a to iz prepričanja, da ravnamo

prav in da delamo v imenu ogromne večine slovenskega in istrohvaškega učiteljstva.

Toliko se nam je zdelo vredno in potrebno povedati njemu, ki laže, da ima srce za ljudsko šolo in slovensko učiteljstvo in ki se slučajno, a to pomotoma imenuje za „Slovenca“.

Naš avancement.

Novoletni naš dar — „poznejša pomaknitev iz ene plačilne vrste v naslednjo višjo vrsto“ — nas je precej prese-netil. Trpke besede nam silijo v pero, a ohraniti hočemo mirno kri in le izpregovoriti nekaj besedi o tem „pomaknjenju“. A preden nadaljujemo te vrstice, prosimo one tovariše, katere zadenemo, da ne mislijo, da smo jim nevoščljivi, ker so bili „pomaknjeni“ v višjo vrsto, ne, privoščimo jim prav iz tovariškega srca, naj bi bili vsako leto tako srečni kakor so bili letos; nam ni tukaj za osebo, temveč le za princip, za naše pravice, za zakon, pred katerim smo vsi enaki.

„Pomaknitev“ iz II. v I. razred in iz III. v II. razred nas je popolnoma zadovoljila. Takisto nam je bila po volji „pomaknitev“ iz IV. razreda v III. razred in sicer pri prvih 14 pomaknjencih. Nikakor si pa ne moremo tolmačiti, in to nam mora vsak pritrditi, kdor ima le trohico pravicoljubnosti v sebi, kaki vzroki so vodili naš visoki deželni šolski svet pri ostalih štirih pomaknjencih. Eden je preskočil 40, oziroma 26 prednikov, ako se onih 14 odšteje, ki so tudi z novim letom „avanzirali“, drugi 56, oziroma 42, tretji 62, oziroma 48 in četrti celih 78, oziroma 64 prednikov.

Zakon z dne 1. vinotoka 1898 § 3, oddelek tretji, se pač glasi: „Poznejša pomaknitev iz ene plačilne vrste v naslednjo višjo vrsto se vrši pod istimi pogoji. Z ozirom na izvrstno službovanje in na posebne razmere službenega mesta se more učiteljsko osebje uvrstiti, odnosno premakniti v višjo plačilno vrsto tudi ne glede na službeni čas, vendar pa mora biti od izpraznjenih mest najmanj $\frac{4}{5}$ mest nameščenih po službenem času na prejšnje plačilne vrste.“

Kateri razlog je bil pri teh štirih „pomaknitvah“ merodajen, si ne moremo tolmačiti. Prvi gotovo ne. Zakaj ko bi bil prvi, bi ti štirje tovariši gotovo ne čakali l. 1900, temveč visoki c. kr. deželni šolski svet bi jih gotovo pomaknil že l. 1898., ko je sestavil status v oni razred, katerega so zaslužili že le l. 1899., ker v enem letu se ne more službovanje tako poboljšati, da bi se kar preskakovalo 40, 56, 62 in celo 78 prednikov. Službene razmere se v enem letu tudi ne predrugačijo in ne poslabšajo tako, da bi vse poskočilo za 100%, saj so ti štirje „pomaknjenci“ vsi še vedno na enem in istem mestu ostali razen enega. Razen tega se mora pa pomisliti še to, da službujejo vsi štirje na jako dobrih krajih, kjer se da še precej zaslužiti s „postranskimi“ zaslužki, slednja dva imata celo zaslužek pri obrtno nadaljevalni šoli.*)

Iz tega torej lahko sklepamo, da so tu delovale višje moči. Tako delovanje pa vsestransko jako škoduje,

*) Eden dotičnikov je bil premeščen iz kraja, kjer je bil njegov materialni položaj prav ugoden, v kraj, kjer bi imel mnogo gmojne izgube. Torej je docela naravno, da si je mož prizadeval, da ni prišel z dežja pod kap. Moral pa je iti na novo mesto zato, ker ga je poslala dežela v šolo v Gradec, zato je bil primoran, se ji izkazati s tem za to izsolanje hvaležnega. Kar pa gre enemu, to sodi drugemu, in tako je to izboljšanje „osrečilo“ dva naša tovariša. Uredn.